

Tips och idéer hur du kan arbeta språkutvecklande med bilderböcker utifrån Läroplanen för förskolan, Lpfö 18.

HANDLEDNING BILDERBOK

I den här handledningen hittar du tips och idéer hur du kan arbeta språkutvecklande med bilderböcker i förskolan. Handledningen kan ses som en receptsamling. Det går därför lika bra att följa den som att välja ut några favoriter, ändra och anpassa efter eget tycke och smak.

Bilderboken och läroplanen

I läroplanen står att läsa att "Barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter." Barnen lär sig "genom lek, socialt samspel, utforskande och skapande men också genom att iaktta, samtala och reflektera."

När det handlar om våra barns språkutveckling är högläsning en viktig faktor. Det handlar om att stimulera barnens intresse för läsning och litteratur och deras förståelse för hur berättelser är uppbyggda. Genom högläsning och samtalet runt det lästa får barnen förståelse för skillnaden mellan meningsbyggnaden i skriftspråk och talspråk. Den planerade högläsningen utvecklar förmågan till textrörlighet, den skapar förståelse för det som kommer sen men även att använda insikter läsningen gett för att förändra eller fördjupa den förståelse de redan fått.

Bilderboken och barnkonventionen

Tillgång till barnböcker, kontakt med litteratur och berättelser i ett socialt sammanhang lyfts fram som en mänsklig rättighet enligt barnkonventionen. Bilderboken är ett fantastiskt verktyg för att följa ett flertal av de rättigheter barn har (se till exempel artikel 6, 8, 12, 17). Samtal och interaktion med utgångspunkt i bilderboken är ett ovärderligt verktyg för att barnet ska utveckla sitt språk, lära känna sig själv och sin omvärld. Högläsning är det första steget för barnet att själv bli en läsare.

Den här handledningen har utformats med målsättningen att barnens röst ska höras, barnen ska få vara delaktiga och komma med egna förslag, det vill säga, aktiviteterna görs tillsammans med barnen inte för barnen. När du som pedagog ställer öppna frågor vid aktiviteterna skapas en miljö där barn har inflytande. Barn blir lyssnade till, de får talutrymme och tränar sig i att lyssna till andra. Då skapas ett arbetssätt där barns språk utvecklas och stärks, barnets sociala och kommunikativa utveckling stötts och det ger i sin tur möjlighet att utvecklas till en demokratisk medborgare.

Lässtunden

I arbetet med högläsning är det viktigt att arbeta kollegialt. Låt högläsningen bli stunder där du och dina kollegor har kommit överens om att den som läser tillsammans med barn, den stör man inte. Skapa platser där ni tillsammans kan finna läsro. Låt inte heller högläsningen reduceras till att användas vid övergångsaktiviteter eller enbart som en lugnande aktivitet. Visst, det kan också ha sin plats men då snarare som komplement eller undantag, inte som högläsningsaktivitet i sig. Tillsammans har ni som arbetar i förskolan ett stort och viktigt uppdrag att vara en läsande förebild och skapa läslust.

Du som enskild pedagog har en viktig uppgift när det handlar om att förvalta högläsningen och det efterföljande samtalet. Därför är det viktigt med förberedelser innan du introducerar en ny bok. Läs igenom den själv, titta på bilderna, bekanta dig med karaktärerna i boken, så att du själv äger berättelsen. Att högläsa innebär att förbereda, reflektera och att ha en genomtänkt gruppsammansättning.

Boksamtal

Boksamtal är en viktig och nödvändig del i förskolans språkarbete. Se till att varje barn får utrymme och tid att delta i samtalet och uppmuntra barnen att aktivt använda sitt språk. Utforska bokens omslag tillsammans med barnen, prata och diskutera. Exempel på frågor kan vara: Vad ser vi? Vad kan boken tänkas handla om? Vilka karaktärer handlar boken om? Läs sedan boken. Samtala tillsammans med barnen om boken, kring händelser, föremål och karaktärer. Vad tycker barnen är intressant? Vad har de för frågor, tankar och reflektioner om boken? Ställ öppna frågor som lockar barnen att berätta mer än att bara svara ja eller nej. Låt samtalet bli en självklar del av högläsningen där ni tillsammans utforskar och upptäcker bilder och läst text.

Kom ihåg

Innan du väljer hur du vill arbeta med den valda boken, bekanta dig själv med den. Läs igenom berättelsen, titta på bilderna, fundera på hur du vill använda bokens karaktärer och vilka teman som finns i berättelsen.

- Bildpromenad/ Bildlek: Välj ut några bilder ur boken ni ska arbeta med, kopiera upp i större format (max 15% av bokens sidor), laminera eller använd digitala hjälpmedel. Förbered några frågor om barnen inte skulle komma på några egna. Sitt med barnen och ta fram en bild i taget under samtalen alternativt sätt upp bilderna på väggen och gå en promenad tillsammans och fantisera tillsammans vad ni ser på bilderna. Låt barnen utgå från sina egna erfarenheter, det finns inga rätt eller fel. Du som samtalsledare har en stöttande och bekräftande roll. När ni pratat klart om bilderna, läs boken för barnen och samtala med barnen om deras funderingar och bokens handling. *Tex. Hur kändes det? Varför gjorde hen så?*

Tips. Om det blir en för lång stund för barnen att koncentrera sig, korta av och ta högläsningen av boken vid ett senare tillfälle eller en annan dag.

"Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla ett nyanserat talspråk och ordförråd samt förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften." (Skolverket, 2018)

- Högläsning. Använd högläsningen i ett sammanhang när du ska arbeta med text känslor, kroppsdelar, naturen eller andra temaområden. Läs boken med barnen och samtala tillsammans med dem om berättelsen, kring händelser, föremål, karaktärer och svåra ord (välj i förväg ut de ord i texten som du tror kan vara svåra och ovanliga för barnen i gruppen). *Vad tycker barnen är intressant? Vad har de för frågor om berättelsen? Vad berättar bilderna?*

"Barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter." (Skolverket, 2018)

"Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla förmåga att lyssna på och reflektera över andras uppfattningar samt att reflektera och ge uttryck för egna uppfattningar." (Skolverket, 2018)

- Film: Ibland finns bilderböcker som film och går att titta på via dator, surfplatta och projektor. Gör en QR-kod så att barnen kan öppna den med en QR-läsare. Hur man gör och skapar QR-koder finns på www.skapaqrkod.se
Var noga med att kontrollera visningsrättigheterna.

"Utbildningen ska också ge barnen förutsättningar att utveckla adekvat digital kompetens genom att ge dem möjlighet att utveckla en förståelse för den digitalisering de möter i vardagen." (Skolverket, 2018)

"Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla intresse för berättelser, bilder och texter i olika medier, såväl digitala som andra, samt sin förmåga att använda sig av, tolka, ifrågasätta och samtala om dessa." (Skolverket, 2018)

- Flano: Gör en flanosaga av boken. Barnen kan använda sig av den och berätta sagan för varandra. Uppmuntra barnen att hitta på en ny berättelse utifrån karaktärerna. Alternativt material att använda kan vara exempelvis pinngubbar, träfigurer, leksaker, mjukdjur m.m.

"Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla ett nyanserat talspråk och ordförråd samt förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra i olika sammanhang och med skilda syften... förmåga att skapa samt förmåga att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans" (Skolverket, 2018)

- Dramatisering: Lek sagan tillsammans med barnen genom dramalek och/ eller dockteater. Använd enkel rekvisita, turas om att vara de olika karaktärerna.

"Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att förmåga att skapa samt förmåga att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik och dans" (Skolverket, 2018)

- Spel: Skapa ett memory eller andra spel med bilder från boken tillsammans med barnen.

"Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla nyfikenhet, kreativitet och lust att leka och lära." (Skolverket, 2018)

- Stödtecken: Vid arbete med boken, använd stödtecken för att förstärka och förtydliga orden.

"Alla barn ska få en utbildning som är utformad och anpassad så att de utvecklas så långt som möjligt." (Skolverket, 2018)

- Begreppsordlistor: Välj ut de ord som barnen tycker är svåra eller intressanta och skapa en lista. Listan består av orden på svenska, bilder på vad orden föreställer. Om det finns annat modersmål ta hjälp av vårdnadshavare att lägga till begreppen på deras språk. På så sätt får vårdnadshavare inblick och delaktighet i verksamheten.

"Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla sin förmåga att använda och förstå begrepp, se samband och upptäcka nya sätt att förstå sin omvärld... både det svenska språket och sitt modersmål, om barnet har ett annat modersmål än svenska."(Skolverket, 2018)

- Sång och lek: Sjung sånger och lek lekar som knyter an till temat och figurerna i boken.

"I lek får barnen möjlighet att imitera, fantisera och bearbeta intryck... Barnen ska ges förutsättningar både för lek som de själva tar initiativ till och som någon i arbetslaget introducerar." (Skolverket, 2018)

- Värdegrund: Samtala med barnen om hur man är en bra kompis. Hur är och agerar personerna i boken?

"Utbildningen ska ge barnen möjlighet att utveckla sin förmåga till empati och omtanke om andra genom att uppmuntra och stärka deras medkänsla och inlevelse i andra människors situation. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt. Den ska ge barnen möjlighet att på olika sätt få reflektera över och dela sina tankar om livsfrågor." (Skolverket, 2018)

- Fråga barnen: Samtala med barnen och ta vara på deras egna tankar och förslag hur de vill arbeta med boken.

"Barn har rätt till delaktighet och inflytande. De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för ska ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av utbildningen." (Skolverket, 2018)

- Läs boken: Låt barnen skapa efter att de har lyssnat på boken, exempelvis måla, skapa med lera.

"Barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter...Barnen ska ges tid, rum och ro till eget skapande...Detta innebär att barnen ska få möjlighet att konstruera, forma och skapa genom att använda olika material och tekniker, såväl digitala som andra. På så sätt är skapande både ett innehåll och en metod i förskolan för att främja barnens utveckling och lärande." (Skolverket, 2018)

Vill du ha stöd i ditt arbete eller har frågor är du välkommen att höra av dig till:

Maria Norenus

Bibliotekarie, Arkenbiblioteket

maria.norenus@ornskoldsvik.se

Katarina Strömberg

Språk-, läs- och skrivutvecklare, Bildningsförvaltningen

katarina.stromberg@ornskoldsvik.se

Litteraturtips

Bilderbokens mångfald och möjligheter: Agneta Edwards (2019)

Boksamtal med bilderböcker: Agneta Edwards (2017)

Böcker inom och omkring oss: Aidan Chambers (2014)

Demokrati för förskolebarn – undervisning i åtta nyckelkompetenser: Maria Heimer, Ann S. Pihlgren (2021)

Den betydelsefulla högläsningen – med barn i förskolan: Maria Heimer (2020)

Högläsning i praktiken – tematiserad litteraturläsning i förskolan: Maria Heimer (2022)

Läsa, skriva och räkna i förskolan - ett undervisande förhållningssätt: Ann S. Pihlgren (2020)

Språkleka i förskolan - barns möjlighet till ett rikt språk: Catarina Sjöberg (2018)

Språklig förebild i förskolan: Karolina Larsson (2019)

Textsamtal & bildpromenader: Anne-Marie Körling (2017)

Upphovsrätt för texter i skolan

Så fungerar upphovsrätten för texter - [Skolverket](#)

Kopiering, avtal i skolan - [SKR](#)